

TräGård

Janne Björkman, Åsa Bergdahl, Margareta Klingberg, Björn Ola Lind och Mats de Vahl

Smakprov – Köja f.d. sågverk i Lockne 31/7

Industrimannen Georg Scherman grundade Nyviks Ångsåg 1866 i byn Lockne vid Ångermanälven. Han och hans fru Hilda Silfverskiöld uppförde en ditflyttad herrgård och lade ned stor möda på den kuperade och natursköna omgivningen som anslöt till sågverket. Bland annat fanns ett vackert bergutsprång som gavs namnet "Loreleiklippan", efter legenden om flodjungfrun Loreleis och den stora klippa som ligger vid Rhen. När fartyg ofta gick i kvav i närheten skylldes det på Loreleis, där hon satt högst på klippan 133 meter över Rhen, kammade sitt vackra gyllene hår och sjöng en så underlig och lockande melodi att de stackars pråmskepparna trånsjukt bara tittade på henne och glömde de farliga reven. Som ödets ironi kom också Schermans dröm att gå i kvav. Stora ekonomiska problem i samband med etableringen förföljde honom, inte minst ett stort lån från tyske trähandlaren Ferdinand Guntrum som borgade för ångsågen. Scherman sökte hjälp från en disponentson i trakten, John Bagge, som trots löften inte bistod med några pengar. Scherman anade en komplott mot honom och ordnade i Sollefteå tingshus ett möte mellan de tre parterna. Han hade i sitt upprörda tillstånd tagit med en revolver som han riktade mot Guntrum och tryckte av. Skottet klickade och då Bagge försökte gå emellan träffades denne av ett riktigt skott i armen. Scherman fick fem års straffarbete och miste "medborgerligt förtroende" under åtta år. Flera ägare till sågen avlöste sedan varandra under de sjuttio år verksamheten fortgick, fram till 1940 då sågverksöden fick se en av sina första offer.

En vidunderligt vacker sommarkväll i slutet av juli 2004 står operasångerskan Kerstin Hilmersdotter-Persson på Loreleiklippan vid resterna av det förfallna sågverket i Lockne och sjunger smäktande tyska arier. Hon kammar likt en vålnad sitt långa hår och plockar vildvuxet ris på klippkanten. Det är upptakten till projektet TräGård där fem konstnärer tänker tolka och synliggöra immateriella minnen från industrisamhället i Ådalen, och sammanfoga dem med fysiska spår i landskapet. Ett arbete nog så utmanande med tanke på landskapets ekonomiska och politiska historia.

Efter uppenbarelsen på klippan ges skrotkonsert i smedjan med Lind, Magnus Olsson och Mikael Öberg, innan publiken serveras sill och pärer i pannhuset. Någon stämmer upp ett dragspel för "Månsken vid Ångermanälven". Janne Björkman iklädd militärrock läser i pannhuset högt krigsnotiser ur Nya Norrland från 7 juli 1940, medan man på väggen ser torkade barlastväxter arrangerade av Margareta Klingberg.

Den konstnärliga tanken att ta de industriella spåren "i besittning" gäller i hög grad för den stora publik som sökt sig till den delvis övervuxna platsen vid älvkanten. Några småpojkar klättrar i snåren under Loreleiklippan men de flesta sitter på tryggt avstånd och intar sina sillar nere vid pannhuset, man bör ju inte utmana det historiska ödet en sån här vacker kväll. I fortsättningen kommer konstnärerna att söka upp andra synliga och osynliga industrispår i trakterna, säkrast att snabbt lämna en plats där skönheten slagit följe med katastrofen. Men med tanke på Ådalens historia kommer de nog inte undan så lätt. Det finns ju mer berömda skott än Schermans. Underligt hur detta vackra landskap tar på nerverna. Vi får se vad som erbjuds nästa gång 27 september i Kramfors Konsthall.

Jan K Persson